

Letter to editor

Media literacy and health information epidemic

Nazila Nejhaddadgar¹, Fatemeh Darabi^{2*}

1. Department of Public Health, School of Health, Ardabil University of Medical Sciences, Ardabil, Iran
2. Department of Public Health, Asadabad School of Medical Sciences, Asadabad, Iran

Received: 17 March 2023

Accepted for publication: 11 April 2023

[EPub a head of print- 15 April 2023]

Payesh: 2023; 22(3): 355- 358

Dear Editor,

Infodemic refers to mass volume of information associated with a specific topic and its growth can occur explosively in a short period of time. This phenomenon is amplified through social networks and spreads such as a virus. However, on the other hand media literacy is a very special skill that is considered as one of the most important skills that one needs. Media literacy gives the ability to analyze and recognize published information. This paper aimed to introduce the role of media literacy in managing the health information epidemic.

Keywords: Media literacy, health information, epidemic

* Corresponding Author: Asadabad School of Medical Sciences, Asadabad, Iran
E-mail: fatemedarabi43@yahoo.com

نامه به سردبیر

سواد رسانه ای در همه گیری اطلاعات حوزه سلامت

نازیلا نژادداگر^۱، فاطمه دارابی^{۲*}

۱. گروه بهداشت عمومی، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی اردبیل، اردبیل، ایران
۲. گروه بهداشت عمومی، دانشکده علوم پزشکی اسدآباد، اسدآباد، ایران

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۲/۲۶

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱/۲۲

انشر الکترونیک پیش از انتشار- ۲۶ فروردین ۱۴۰۲

نشریه پایش: ۳۵۵-۳۵۸ (۳): ۲۲-۱۴۰۲

سردبیر محترم

اینفودمیک (Infodemic) یا مواجهه بیش از حد اطلاعاتی به معنای حجم عظیمی از اطلاعات، بعضاً صحیح یا نادرست است، که پیدا کردن منابع مورد اعتماد و راهنمایی قابل اتکا را برای افراد در زمانی که بدان نیاز دارند دشوار می سازد [۱]. اپیدمی اطلاعات پدیده‌ای است که در زمان کوتاه، حجم زیادی از اطلاعات توسط رسانه های اجتماعی و فضای مجازی تولید و منتشر می‌شود، این مسئله در موضوعات مرتبط با سلامت از اهمیت ویژه ای برخوردار است، چراکه انتشار اطلاعات نادرست و شایعات بالاخص در فضای مجازی باعث ایجاد نوعی سردرگمی و عدم اطمینان در بین مخاطبان می شود و در نتیجه اثربخشی راهکارهای مؤثر سلامتی را کاهش می دهد [۲]. در هنگام وقوع پاندمی یا سایر مخاطرات بهداشتی، مخاطبان بیش از هر زمانی به اطلاعات صحیح نیاز دارند، زیرا افراد به منظور افزایش آگاهی خود، اطلاعات را از منابع متعدد جستجو می کنند [۱]، که در این هنگام در صورت دسترس نبودن منبع موثق و شفاف، احتمال تأثیر شایعات و اطلاعات نادرست بالاخص از طریق فضای مجازی بیشتر می شود [۳]. در دوران پاندمی کرونا، جستجوی کاربران در گوگل جهت کسب اطلاعات تا ۷۰ درصد افزایش پیدا کرد، در این بین اطلاعات و داده‌های غلط و نادرست بسیاری نیز منتشر شد که تشخیص اطلاعات درست از اطلاعات غلط و شایعات را برای مخاطب دشوار کرد و مانع پذیرش راهکارهای عملی ارائه شده توسط مراقبین سلامت سیستم بهداشتی گردید، این مسئله در برخی مواقع مانع دریافت واکسن یا مراقبت های بهداشتی ارائه شده و بی اعتمادی به دولت و فرآیندهای مرتبط با بهداشت عمومی نیز شد [۲]. نتایج یک مطالعه سیستماتیک در مورد شیوع اطلاعات نادرست بهداشتی در رسانه های اجتماعی نشان داده است که، اطلاعات نادرست و شایعات در شش حوزه سلامت: واکسن، مواد مخدر یا سیگار، بیماری های غیر واگیر و همه گیری بیماری های واگیر، اختلالات خوردن و درمان های دارویی بیشتر مشاهده می شود و ارتباطات مجازی، به ویژه در پلتفرم های رسانه های اجتماعی، گسترش سریع اطلاعات نادرست را تسریع و سلامت عمومی را تهدید می کنند، زمانی که اعتماد مردم به منابع اطلاعاتی و خدمات در دسترس کم باشد، یا زمانی که اطلاعات معتبر به سختی به دست آیند، اطلاعات نادرست با سرعت بیشتری گسترش می یابند و مانع اثر بخشی و کنترل مراقبت های بهداشتی می شود [۲].

* نویسنده پاسخگو: اسدآباد، دانشکده علوم پزشکی اسدآباد، گروه بهداشت عمومی
E-mail: fatemedarabi43@yahoo.com

در برخی از کشورها که نظام سلامت مبتنی بر پزشک خانواده است، پزشکان خانواده به عنوان دروازه بانان سلامت به سلامت افراد جامعه رسیدگی می کنند و در صورت بروز همه گیری اطلاعات در حوزه سلامت و بهداشت به عنوان هدایت کننده و رهبر در راستای اقلان سازی مردم فعالیت دارند، در مقابل، در کشورهایی مانند آمریکا نظام سلامت مبتنی بر بازار آزاد است و هر فردی می تواند انتخاب کند که چه خدمتی را بگیرد و از چه اطلاعاتی استفاده کند [۳-۴]. نظام سلامت کشور ایران ترکیبی از این دو نظام است، خدمات بهداشتی همچون واکسیناسیون بر عهده دولت است و خدمات درمانی تقریباً آزاد ارائه می شود. در این ساختارها جریان یافتن اخبار جعلی بسیار روان تر از اخبار درست در حیطه های مختلف از جمله سلامت و بهداشت است [۵]. در گذشته و در سایه محدودیت های رسانه ای و دسترسی به اطلاعات، امکان بیش تری برای نظارت و کنترل گردش اطلاعات وجود داشت [۶] اما با ظهور رسانه های اجتماعی، قلمروهای ارتباطی وسیعی گشوده شده و اخبار و اطلاعات گوناگون فارغ از نسبت آن ها با واقعیت، با سرعتی بی سابقه جوامع انسانی را تحت تأثیر قرار داده است [۷]. ظهور رسانه های اجتماعی، مدل های کنش جمعی را که مبتنی بر مفروضاتی درباره سبک و سیاق ارتباطات انسانی بود، دگرگون ساخته است و انتشار اطلاعات نادرست در شبکه های اجتماعی در هنگام بروز بحران های سلامتی و اجتماعی اجتناب ناپذیر به نظر می رسد [۷].

یکی از مهم ترین رویکردها که جامعه را در برابر همه گیری اطلاعات در بحران ها ایمن می سازد افزایش سواد رسانه ای می باشد، سواد رسانه ای را می توان توانایی انتقاد از اطلاعاتی دانست که مخاطبان، مصرف یا حتی تولید می کنند، بدین ترتیب آنها در برابر اخبار جعلی به ایمنی دست می یابند. سواد رسانه ای مانند یک رژیم غذایی است که هوشمندانه مراقب است که چه موادی مناسب هستند و چه موادی مضر؛ چه چیزی را باید مصرف کرد و چه چیزی را نه، و یا این که میزان مصرف هر ماده بر چه مبنایی باید استوار باشد. سواد رسانه ای می تواند به مخاطبان رسانه ها بیاموزد که از حالت انفعالی و مصرفی خارج شده و به معادله متقابل و فعالانه ای وارد شوند که در نهایت به نفع خود آنان باشد [۸]. افرادی که سواد رسانه ای بالاتری دارند به گونه ای انتقادی در برابر موج پیام های رسانه ای قرار می گیرند، چنین افرادی همچون عناصری فعال در جامعه عمل کرده و نه تنها خود در برابر اخبار و اطلاعات نادرست با موضوعی انتقادی روبرو می شوند بلکه زنجیره گسترش این اطلاعات به سوی سایر افراد جامعه را قطع می کنند [۷]. در بحران های حوزه سلامت افرادی که سواد رسانه ای پایین دارند از خدمات بهداشتی و راهکارهای پیشگیری ارائه شده توسط سیستم بهداشتی کمتر استفاده می کنند و در نتیجه استفاده بیشتری از خدمات اورژانسی و مراقبت های ویژه دارند، در پاندمی کووید-۱۹ نیز، با وجود انبوه اطلاعات ضد و نقیض پیرامون شیوه های گسترش این ویروس و راه های جلوگیری از آن، اهمیت مرجعیت رسانه های معتبر بسیار حائز اهمیت بود این مسأله نشانگر آن است که در بحران های حوزه سلامت، اهمیت ارتقای سواد رسانه ای برای فرد و جامعه بیشتر است. در آغاز پاندمی کووید-۱۹، ضرورت وجود منابع معتبر که پرسش های شهروندان را پاسخ دهند و ابهامات آنها را برطرف سازند به شدت احساس می شد، در شوک آغازین ناشی از بروز گسترده همه گیری ویروس کووید-۱۹، همه شرایط لازم برای شکل گیری شایعات وجود داشت و بی اطلاعی افراد تأثیرگذار از روش های قطعی انتقال، فواید و مضرات واکسن و درمان قطعی، نرخ مرگ و میر قابل توجه آن و نبود توضیحی برای بسیاری از جنبه های دیگر این ویروس، اهمیت آن را در نظر عموم مبهم ساخت، همین امر برای شکل گیری شایعات پیرامون آن کافی بود. چرا که اهمیت و ابهام، شایعات را تغذیه می کنند [۷-۸]. بهبود سواد رسانه ای مخاطبان رسانه ها و کاربران شبکه های اجتماعی مهم ترین راهکار ایمنی افراد در برابر همه گیری اطلاعات در بحران های سلامت است، چراکه سواد رسانه ای، مهارتی است که با دسترسی افراد به منابع معتبر و دقیقی که پشتوانه اطلاعات بهنگام و ضروری است، تغذیه می شود.

منابع

1. Mokhatri-Hesari P, Moezzi B, Montazeri A. Infodemic, misinformation and the COVID. *Payesh* 2020;19:349 – 35 [Persian]
2. Gisondi MA, Chambers D, La TM, Ryan A, Shankar A, Xue A, Barber RA. A Stanford Conference on social media, Ethics, and COVID-19 Misinformation (INFODEMIC): Qualitative Thematic Analysis. *Journal of Medical Internet Research* 2022;24:35707
3. Gisondi MA, Barber R, Faust JS, Raja A, Strehlow MC, Westafer LM, Gottlieb M. A Deadly Infodemic: social media and the Power of COVID-19 Misinformation. *Journal of Medical Internet Research* 2022;24:35552
4. Pool J, Fatehi F, Akhlaghpour S. Infodemic, Misinformation and Disinformation in Pandemics: Scientific Landscape and the Road Ahead for Public Health Informatics Research. *Studies in Health Technology and Informatics* 2021;281:764-768
5. Shiraly R, Mahdaviazad H, Pakdin A. Doctor-patient communication skills: a survey on knowledge and practice of Iranian family physicians. *BMC Family Practice* 2021;22:130
6. Himelein-Wachowiak M, Giorgi S, Devoto A, Rahman M, Ungar L, Schwartz HA, Epstein DH, Leggio L, Curtis B. Bots and Misinformation Spread on social media: Implications for COVID-19. *Journal of Medical Internet Research* 2021;23:26933
7. Bin Naem S, Kamel Boulos MN. COVID-19 Misinformation Online and Health Literacy: A Brief Overview. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 2021;18:8091
8. Malik A, Bashir F, Mahmood K. Antecedents and Consequences of Misinformation Sharing Behavior among Adults on social media during COVID-19. *Sage Open* 2023;13:1-14